

ADAM GRABOWSKI

Ambiwalencja

postaw interpersonalnych
w sytuacji stałego kontaktu
i po jego zakończeniu

IMPULS

Ambiwalencja postaw interpersonalnych
w sytuacji stałego kontaktu
i po jego zakończeniu

Adam Grabowski

Ambiwalencja postaw interpersonalnych
w sytuacji stałego kontaktu
i po jego zakończeniu

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
Kraków 2007

© Copyright by Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007

Recenzenci:

dr hab. Rafał Krzysztof Ohme, prof. SWPS

dr hab. Mieczysław Ciosek, prof. UG

Redakcja wydawnicza:

Magdalena Polek

Korekta:

Urszula Lisowska

Projekt okładki:

Ewa Beniak-Haremska

Publikacja dofinansowana ze środków Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
i badań statutowych Katedry Pedagogiki Opiekuńczej

ISBN 978-83-7308-876-4

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
30-619 Kraków, ul. Turniejowa 59/5
tel. (0-12) 422-41-80, fax: (0-12) 422-59-47
www.impulsoficyna.com.pl, e-mail: impuls@impulsoficyna.com.pl
Wydanie I, Kraków 2007

*Dziękuję mojemu Promotorowi
profesorowi Bogdanowi Wojciszke
za zainspirowanie mnie i ukierunkowanie
moich wysiłków badawczych.*

*Serdeczne podziękowania składam
również na ręce profesora Fritza Stracka
za bardzo życzliwe przyjęcie
i opiekę naukową podczas mego pobytu
w Instytucie Psychologii
Uniwersytetu w Würzburgu w Niemczech
w ramach rocznego stypendium.*

Spis treści

Część pierwsza

1. Ambiwalencja postaw	11
1.1. Definicje i sposób pomiaru postaw a ambiwalencja	11
1.2. Definicje ambiwalencji	13
1.3. Struktura postaw a ambiwalencja	15
1.4. Rola postaw ambiwalentnych i ich wpływ na procesy przetwarzania informacji o obiekcie postawy	18
1.5. Metody pomiaru ambiwalencji	20
1.5.1. Wzory Scotta	20
1.5.2. Model Kaplana	22
1.5.3. Wzór Katza i Hassa	23
1.5.4. Wzór Priestera i Petty'ego – Gradual Threshold Model	24
1.5.5. Wzór Griffina	25
1.6. Próby weryfikacji trafności przewidywań proponowanych modeli	27
1.6.1. Teoretyczne kryterium trafności – warunki Brecklera	27
1.6.2. Badania empiryczne	27
1.6.2.1. Miara bezpośrednia	27
1.6.2.2. Ambiwalencja jako zmienna pośrednicząca (mediator) między postawą a zachowaniem i jej związek z innymi cechami postawy	28
1.6.2.3. Negatywne emocje powodowane przez ambiwalencję	29
2. Ewaluatywna reprezentacja innych osób	29
2.1. Poznawcza reprezentacja innych osób – model Wyera i Srulla	30
2.2. Kształtowanie oceny interpersonalnej według modelu kontinuum Fiske i Neuberga	35
2.3. Porównanie modeli Wyera i Srulla oraz Fiske i Neuberga	38
2.4. Główne wymiary ocen interpersonalnych	38
2.5. Mechanizmy przezwycięzania niezgodności ewaluatywnej	41
Podsumowanie części pierwszej	46

Część druga

3. Prezentacja własnych badań	51
3.1. Hipotezy	51
3.2. Badanie 1	52
3.3. Badanie 2	54
3.4. Badanie 3	57
3.5. Badanie 4	63
Podsumowanie części drugiej	65
4. Kierunki przyszłych badań	66
Bibliografia	69
Aneks	77
Streszczenie	89
Summary	91

Część pierwsza

1. Ambiwalencja postaw

1.1. Definicje i sposób pomiaru postaw a ambiwalencja

W psychologii społecznej postawą nazywa się w miarę stałą tendencję do wartościowania kogoś lub czegoś (obiektu postawy) pozytywnie bądź negatywnie (Eagly, Chaiken, 1993; Wojciszke, 2002). Tendencja ta, według niektórych badaczy, jest kombinacją trzech różnych reakcji na obiekt postawy: afektywnej, czyli związanej z emocjami przezeń wywoływanymi, poznawczej – związanej z przekonaniem, poglądem i wyobrażeniem na jego temat – oraz behawioralnej, czyli odzwierciedlającej zachowanie w stosunku do obiektu postawy (Eagly, Chaiken, 1998; Hänze, 2002). Jednak wiele współczesnych badań coraz wyraźniej wskazuje na to, że postawa jest równoznaczna ze stosunkiem afektywnym do danego obiektu (np. Bargh, 1996; Bargh, Chaiken, Gendler, Pratto, 1992; Breckler, Wiggins, 1989; Fazio, Sanbonmatsu, Powell, Kardes, 1986; Ohme, Błaszczak, Pochwatko, 1999). Okazuje się ponadto, że hipotetyczne składniki postawy (afektywny, poznawczy i behawioralny), mierzone za pomocą metody najczęściej stosowanej w badaniach psychologicznych, czyli na podstawie wypowiedzi respondentów, zlewają się przeważnie w jeden wymiar, którym jest wartościowanie (Wojciszke, 2002)¹.

Zakłada się, że postawy mają swoją reprezentację w pamięci semantycznej, którą może przywołać rzeczywista bądź symboliczna obecność obiektu postawy (Bargh i in., 1992). Im silniejszy związek skojarzeniowy między obiektem postawy a jego oceną, tym łatwiej przywołać reprezentację postawy z pamięci, czyli tym większa jest jej dostępność pamięciowa (*accessibility*, Fazio, 1989, 1995).

---

¹ Wraca się więc obecnie do stosowanego niegdyś sposobu definiowania postaw: już Thurstone uważał postawę za reakcję afektywną (pozytywną lub negatywną) na obiekt postawy, a Osgood i jego współpracownicy rozumieli ją jako ocenę jej obiektu (za: Greenwald, Banaji, 1995).